

סיפור אהבה

מאת: אהרון אפלפלד

הסיכום בדף האחרון.

אט אט, בזרימה מתונה, פֶּעֶפְעוּ החיים אל נקודת השפל של השקט וכששקעו היו שקופים כגבישי המלח הצחורים. בחמישי לינואר נשא את רוזה לאישה. למחרת נחפז לצאת לעסקיו. אל המושבה. בדרכו לאוטובוס עמד לחזור בו, וייתכן שהיה חוזר, לולא המכונית שבאה באותו יום בזמנה. אף הקדימה במקצת. חוזר היה באיחור ולפעמים היה נשאר ללון במושבה. זריז היה בעסקיו והם התפתחו בממדים שקשה היה להשתלט עליהם, ושדבר זה הסב לו קורת-רוח. פעמים כשהיה מקדים הייתה רוזה יושבת ומתבוננת בו. פזרן היה בממונו וקמצן באהבה ועל זה הייתה משתוממת, אבל לא השתוממות של טרוניה, כי לכך לא הספיק הרוע, עד מאוחר בערב היה נשאר רכון על ניירותיו, מתוך הדממה היו עולות התוכניות, נועזות מבטיחות, ועל מנת שלא להפריע מנוחתה של רוזה היה נשכב בבגדים בפרוודור. מוקדם-מוקדם היה יוצא. העסקים היו קוראים לו, ורק בחוץ, בין הערפילים הדקים של הבוקר, הייתה מתבהרת הערבוביה.

רוזה הייתה טרודה בהתקנת הבית. נושמת את אוויר העשן שהיה משאיר אחריו ואת הדממה. לפנות ערב בטרם ישוב היה הבית נמלא שקט גדוש וציפייה מתוחה.

בחדש פברואר היו החדרים מסודרים, הניקיון הבהיק מהם. שני מרבדים היו סופגים את הקולות ורוזה הייתה שואלת: "למזוג כוס תה?" וקובה היה משיב, "כן, כוס תה חם."

באו החלומות ודיברו אליה. אבל רוזה לא האמינה בהם. בבוקר הייתה מטיבה לעצמה את החלום ואומרת: "החלומות שווא ידברו." לאחר מכן העלתה בדעתה, כי יש להתקין את החלונות לקראת החורף וקנתה וילאות כבדים. החדר נמלא צבע חום כהה וצללים דקים היו מתרצדים על הרצפה, וכששב קובה הביתה אמר: "טוב שקנית."

"רציתי עוד לקנות." – אמרה.

"קני, קני." – אמר קובה.

ופעמים יושב היה ומספר על עסקיו. התיאורים זרים אבל מושכים. מלהיבות היו תנועות ידיו, ויכולת לראות איך הדמיון מרקיע בתחבולות. גם סיפר לה, כי בקרוב הוא עומד להקים לניסיון סוכנות קטנה באזור השיכונים. ופעמים היה סוטה ומספר על המסחר שהיה מנהל בחוץ לארץ. ורוזה הייתה מתבוננת בו ורואה את הכפר שלה. שהרי אין אדם רואה אלא מה שהראו לו. בת שבע הייתה רוזה כשעזבה את הכפר, אבל עתה במרחק השנים היה מתחשף הכול בבהירות תמה. קובה היה מספר על עסקיו, רוזה הייתה רואה את הכפר שלה, חביבות היו השעות.

והנה באו ימי המבחן, שהיו צריכים, כנראה, להחריף את התחושה או להביאה להכרעה. רוזה נקעה רגל. ואז החלו ימי האושר הקצרים. הכול נהר אל התכלית הגדולה, הוודאית, אל המיזוג השלם. קובה היה יוצא למושבה ומקדים לחזור ומטפל ברוזה. רוזה הייתה יושבת אל מיטתה. בין שני הכרים הרקומים, ורוקמת. תנועותיה נעשו איטיות גולמניות. מביא היה את ארוחות אל מיטתה. גם קישט את החדר בתמונות אמיתיות, שתי צעירות רקדניות ואיש אפור ומהורהר. גם פרחים הביא, החדר נגדש

בושם פירות ושדה. עמד על כך שיש להביא תופרת ולהכין בגדי חורף. בוקר אחד נמלא הבית בדים. חומים ושקשוק של מכונת תפירה.

עתה כמו נכפלה השלווה מעליה והיא נשאה אותה כפי שנושאים העצים את העלווה. רק דאגותיו של קובה הפריעו לה במקצת, אולי גם ביקוריהן התכופים של הקרובות. אחר הצהריים היו באות הקרובות, אף הן מאותם הגזעים החסונים שאדמת רומניה מצמיחה על מישוריה. יושבות היו ומספרות, בגודש ציורי שלא חסר גסות על עסקי נשים והיריון. פעמים, בדמדומי ערבית, דומות היו כעורכות פולחן. רוזה הייתה יושבת ומאזינה. פעמים היה גם קובה מצטרף ומשתאה להווייה זו. ושוב החלו פוקדים אותה החלומות, אבל היא לא סיפרה אותם לאיש, חוששת הייתה שמא יצחקו לה. בכדי להפיג מעט נוקשות הגוף הייתה יורדת לשוק.

קובה הניח את העסקים לשותפיו ובצהריים היה חוזר. אינו מרשה לה לרדת ממיטתה. רוגז היה על קלות ראשה. הוא לא רצה להבין, כי החולשה היא מסימני ההכרעה. רוזה ידעה זאת וצחקה. צוחקת הייתה על רצינותו. איזו נוקשות נתפרשה על פניו של קובה. אבל בליבו, אם אפשר לומר כך, היה מאושר. ימי האושר לא האריכו. אחרי חודש עמדה רוזה על רגליה ולא נזקקה לאיש. הבריאות שכנה בגופה. בשובו הביתה נוטל לידי קובה את עיתון הערב ושוכב במיטה וקורא בו עד תומו. גם הביא לו אי-אלו ז'ורנלים מצוררים. לישיבות הערב אינו יוצא.

אט אט זרם השקט אל נקודת השפל, אל אותם המסתרים, שמשם אין שבים. קובה חש זאת. פעמים הוא מניח את העיתון ומסתכל ברוזה. ורואה את הסלים הגדושים, שהיא מביאה מן השוק. היא אהבה את המשא-ומתן של השוק, ועתה רק הבין כי אין למנוע זאת ממנה. רוזה תמחה שאינו יוצא לעסקיו, אף רמזה על כך. קובה הסביר לה, כי עתה, בעונה זו, אין עסקים, והוא מעדיף לשבת בבית.

השותפים הזריזים ניהלו את העסקים בלעדיו ורק בעניינים מכריעים היו באים אליו ומתייעצים. אבל חיש נוכחו לדעת, כי זריזותו של קובה נתעלמה בו, והוא שרוי בעולמות אחרים. וכדרך אנשי מעשה הגונים פירשו את הדבר כפי שפירשו. אילו היה יוצא לעסקיו היה מהלך העניין ודאי משתנה. על כל פנים לובש צורה אחרת. אבל כוח ההחלטה ניטל ממנו, ואולי כוח אחר. הוא נשאר שבוי בידי הרהוריו, שהיו גואים ועולים בזרם.

לאחר מכן חלה קובה בשפעת ללא חום. המחלה האריכה כשבועיים, ומשקם חש חולשה ברגליו. הקרובות של רוזה היו נכנסות וישובות אצלו, שואלות לעסקיו. קובה היה אומר כי בקרוב, מייד לכשיבריא, יתחיל במרץ. אבל הן לא היו מניחות לו ואומרות, כי הבית תובע את שלו. רוזה לא אמרה דבר. יושבת הייתה ומתבוננת. שיבה זרקה בשערותיו והחיוורון האריך את פניו. ופעם אמר לה, כי בימים האחרונים הוא חולם על אמו, ורוזה השיבה ואמרה: אִמְך עומדת לזכותך. לא את כל החלום סיפר לה. לאחר מכן העלו הקרובות סברה, שאין מרפא למחלתו. הרופא סבר, שזוהי חולשה שלאחר הצטננות. על סמך מה העלו הקרובות סברתן, יושבות היו ומתבוננות בפניו.

הימים התנהלו באיטיות. השותפים נהגו ביושר וחודש בחודשו הביאו לו את חלקו באחוזים. גם התעניינו במחלתו. בשעות שהיו נשארים לבד, ללא חציצה, היה אומר לרוזה, כי בקרוב מייד לכשיבריא, יתחיל בעסקיו, ופעם גם יצא למושבה, אבל הקדים לחזור.

המחלה הותירה זמן להרהורים. בזמנו סבר, כי אדם במעמדו אינו מהרהר. אבל הוא היה שוכב ומהרהר ברוזה. מהרהר היה על נערה צעירה זו שנישאה לו. ופעם גם שאל אותה אם היא עדיין אוהבת אותו. רוזה לא השיבה דבר ובכתה. ופעם אמר, כי אדם בגיל העמידה חייב לדעת לשאת בכבוד את מעמדו, ואם נגזרה עליו הבדידות חייב לשאתה, ואם נתאלמן חייב לשאת אלמנותו, שהרי זוהי התפארת. רוזה שמעה ולא אמרה דבר. יש לשער שהבינה, ואולי לא הראתה שהבינה. חוזרת הייתה ואומרת, כי רק אותו היא אוהבת. הלחלוחית הייתה נדלקת בעיניה, אבל קובה היה חוזר ואומר, כאילו מדבר היה באיזו כללות, כי קיימת אחריות ואדם אינו רשאי להשכיח את הכול ולהתחיל מחדש. רוזה הייתה משיבה כנגדו ואומרת, כי חייבים לשכוח.

לאחר מכן אירעה איזו החמרה קלה במצבו. רוזה הביאה רופאים. הרופאים אמרו, כי רצוי היה לצאת למקום נופש. אבל קובה סירב.

ובאו הימים הצלולים, ימים של הקלה זמנית, אותה צלילות הדעת כשרואים וחשים יותר, שהרי המחלה מקהה מעט את החושים. זה היה באביב הטוב. יושב היה על המרפסת ואומר: יודעת את, רוזה, האביב יפה מאוד אצלנו. ופעם אמר כי ימים כאלו נהדרים לטיול, כי מייד לכשירגיש בטוב ייצאו. רוזה שמחה ואמרה: "נצא, נצא."

רוזה נסתכסה עם הקרובות. עתה הם יכולים לשבת ביחד ימים שלמים. הרי אין צורך לומר למה נסתכסה.

"רוזה" – קורא קובה.

"קובה" – חוזר הקול.

"אני באה" – משיב הקול. כה היו מאותתים, חוזרים ומאותתים.

ריח התרופות אינו מתנדף מן הבית. רוזה הביאה תרופה חדשה וקובה בולע אותה במאמץ. ופעם גם העלתה סברה, כי הקרובות הטילו עין רעה בבית. "אבל עין רעה ניתן לגרש" – אמרה. "אמי ידעה לסלק מזיקים". חלומות תקיפים היו באים ופוקדים עליו לצאת לעבודה. ופעם פקדו עליו להניח את רוזה. הדבר נעשה במעמד אכזר, ליד שני רבנים מזוקנים, שהזכירו לו את חובותיו ואמרו לו שהוא למעשה עגון ואינו רשאי לשאת אישה. כל המשפחה נוכחה שם.

חלומות אלה לא סיפר לרוזה. בהשכמת הבוקר הייתה רוזה ניגשת אליו ואומרת: החלומות שווו ידברו. הוא לא העלים מפניה דבר. באותם הימים הקצרים שלפני הנישואין סיפר לה הכול. הוא סיפר לה, כי כל המשפחה נספתה, גם סיפר לה כי הייתה לו ילדה קטנה, כבת אחת עשרה.

ממעטים היו כדיבור, ובלילות היה אופל דק חוצה בין מיטותיהם, ובבוקר, משנמשו העיניים מתוך השינה, הייתה אומרת: "אני הולכת להכין לך כוס קפה". וקובה היה משיב: "כוס קפה". כה המשיכו החיים לזרום באיטיות משהה, כשהם מטעימים אותו את טעמה החריף של הפרידה. הכול נצטלל כאורו הכחול של הבוקר. רוזה ידעה שעליה לעשות דבר מה, ולא ידעה איך. אומרת הייתה בליבה, הטיול ירענן אותו. הכינה את המזוודה הקטנה. קובה היה אומר, כי עליו עוד לספר לה דבר, אבל לא סיפר לה. לפעמים הייתה נכנסת שכנה ושואלת לשלומו. אומרות היו: "הר קובה מה אתך".

רוזה הייתה נעמדת כשלט מגן רחב מפני החיצים. אומרות היו, "הר קובה, הבית תובע את שלו, בעיתונים כותבים שהמחירים יעלו." החלומות תכפו. הם תבעו הכרעה. מוחשיים היו במעגלם השלם. ובהקיץ, ליד הספה, היו מתבהרים יותר ויותר, ופעם רמז לה כי ברצונו לצאת לעבודה. רוזה אמרה,

שהיא לא תרשה לו, ועוד אמרה כי מעתה הם חייבים להיות ביחד, רק ביחד, וכי מעולם לא ייפרדו, אפילו לעבודה הם חייבים לצאת ביחד, כל הזמן. קובה אמר, כי בקרוב הוא חייב לצאת לעסקיו. החום עמד להינתק ולא ניתק.

”איני רשאי להשאיר את רוזה. היא הופקדה בידי, אני חייב לשמור עליה.” – היה איזו קול רחוק בא ולוחש לו.

ימי הפסח קרבו. רוזה התקינה את הבית לקראת החג. המטפסים שעל החלון הוריקו. הבית נמלא ריח. קובה אמר שברצונו לצאת. רוזה סברה, שאולי מוטב להישאר בפסח בבית. קובה עמד על שלו ושניהם יצאו לבית ההבראה.

יפים היו הימים הראשונים של בית ההבראה. אולי עשה זאת הנוף ההררי. אולי רוזה, אולי האחיות הטובות, ואולי החדר היפה שהשקיף על הבריכה, יוצאים היו אל הגן. רוזה מצאה עניין במשחקי הטניס, יפים היו דילוגיה, יפה הייתה המשחק. קובה היה יושב בכורסה ומסתכל.

”עתה,” היה אומר לעצמו; ”רשאי אולי להסתלק.” סובב היה בגן, סובב בערוגות. הפריחה הייתה במלואה. הצבעים היו ממוזגים והוא חש איך הכול מתמזג בלבוב, הכול היה דומה כל כך להרי הקרפאטים.

”עתה אני רשאי להסתלק.” רוצה היה שאיש לא יידע, שאיש לא יחוש בזה, שרוזה תמשיך במשחקי הטניס, והכול יתנהל כלבוב, כפריחה, ככמישה, באותה איטיות שאין חשים בה כמעט את המעברים. אבל דבר זה הוא כנראה מן הנמנע.

במות אדם ינועו העצים בערב והשמיים מכחילים בזוהר, ואיש איש יימלט מפני האבן המדרדרת בהר. מרחוק, מרחוק שמעה רוזה את הקריאה. אך משהגיעה היה כבר מאוחר מדי.

סיכום הסיפור

סיפור אהבה / אהרון אפלפלד

”סיפור אהבה” הוא סיפור נישואיהם של קובה ורוזה, הוא ניצול מלחמה בגיל העמידה אשר איבד בשואה את אשתו ובתו, והיא אישה צעירה שאלו הם נישואיה הראשונים. קובה מנסה לשקם את חייו, מקים בית שני, ואף מוצא בלבו יכולת לאהוב את רוזה, אף כי השיקום חלקי בלבד – מן הקשר הזה לא נולדים ילדים. ואולם רגשות האשם על משפחתו החדשה מפעפעים בו וסופם שמביאים למותו. המספר אינו מגלה את אוזנינו על עברו של קובה מייד בפתחת הסיפור, אלא העבר ורגשות האשם ביחס אליו נפרשים בפנינו לאט לאט, רמזים רמזים.

הסיפור הוא סיפור של תהליך, הנפרש בפנינו על פי סדר כרונולוגי למן נישואיהם של בני הזוג ועד למותו של קובה. בתוך הרצף הכרונולוגי יש סטייה אל עבר העבר, שעל פיה מתברר לקוראים באופן מפורש שלקובה הייתה משפחה קודמת, אישה ובת אחת עשרה, ושתייה ניספו בשואה. ואולם דברים מפורשים אלה מופיעים לקראת סופו של הסיפור. כאן גם מתבהרת לקורא לראשונה באופן ברור סיבת רגש האשם של קובה.

לתהליך שעובר קובה כמה שלבים, שעל פיהם ניתן גם לחלק את הסיפור בחלוקה פנימית: **השלב הראשון:** כבר במשפט הפתיחה מופיע לפנינו רמז לכך שהתהליך שעובר הזוג במהלך חייו הנישואין שלו טומן בחובו כוחות הרסניים: "אט אט, בזרימה מתונה, פעפעו החיים אל נקודת השפל של השקט, וכששקעו היו שקופים כגבישי המלח הצחורים". לכאורה יש פה תיאור אידילי של חיי שלווה ונחת, ונדמה כאילו חיי המשפחה הם תהליך אמיתי של חיים, שיש בהם איזו אמת שקופה: "כגבישי המלח הצחורים". ואולם אל תוך התיאור הזה מתגנב הצירוף "נקודת השפל", שיש לו קונוטציה שלילית, והוא מרמז על כך שהשקט הזה אינו מעיד על שלווה, אלא אל משהו אחר לגמרי, שעדיין אין אנו יודעים את פירושו, והאמת המתגלה בו בשקיפות של גבישי מלח צחורים אינה אמת של אושר ושלווה, אלא של משהו אחר, אל חוסר מוצא. פירושו של משפט זה יתבהר לנו רק בהמשך.

בחלקו הראשון של הסיפור מתוארים שני מישורי חיים שקובה נע ביניהם. האחד הוא חייו העסקיים, המתאפיינים בקצב מהיר ובאינטנסיביות גדולה. השני הוא חיי המשפחה, חיי האהבה, המתנהלים אט-אט, בדממה זהירה. הפער בין חיוניותו של קובה בתחום העסקים לבין יחסו המאופק לביתו ניכר מן הפסקה הראשונה של הסיפור: "בחמישי לינואר נשא את רוזה לאישה, ומיד למחרת נחפו לצאת לעסקיו, אל המושבה". הוא כמעט חזר בו, ומכאן שהוא מודע לכך שזה איננו מעשה טבעי. הוא נמלט לתכניות נועזות ומבטיחות הנוגעות לעסקיו, הוא חוזר הביתה מאוחר, ולעתים אפילו נשאר לישון במושבה. ובבית היה נשכב בבגדיו בפרוזדור לא להפריע את מנוחתה של רוזה.

הבית הוא מקום הערבוביה הפנימית, אשר הדממה רק מכסה עליה, ואילו העסקים הם מקום ההתבהרות: "העסקים היו קוראים לו, ורק בחוץ, בין הערפלים הדקים של הבוקר, הייתה מתבהרת הערבוביה". נראה כי העיסוק האינטנסיבי בעולם העסקים משמש עבור קובה בריחה מחיי המשפחה, שבהם עליו להתמודד עם עצמו ועם עברו. רוזה משתוממת על כך שהוא פוזר בממונו וקמצן באהבה, אבל אינה מתלוננת, וממתינה בשקט. אמנם טורדים אותה חלומות, אולם היא מסיחה דעתה מהם ומשקיעה עצמה בהתקנת הבית.

ההתעלמות של שניהם מן הקושי, מן הרחשים שתחת הדממה ומן הנתק שנפער ביניהם, יוצרת שותפות נורמלית לכאורה: "קובה היה מספר על עסקיו, רוזה הייתה רואה את הכפר שלה, חביבות היו השעות".

ואולם זוהי הדחקה בלבד, וכידוע שום תועלת אינה צומחת מהשתקה והדחקה. וגם אם רוזה אינה מודעת לכך – באים חלומותיה, שהם ההשתקפות של תת ההכרה – ומרמזים לה על כך. על מה בדיוק היא חולמת – אין המספר מספר לנו. אבל ברור שאלה חלומות קשים. אלא שרוזה בוחרת להתעלם מהם. היא "מיטיבה לעצמה את החלום" (ביטוי המבוסס על טקס שהיה מקובל לקיים בבית הכנסת – כאשר החולם היה מספר לרב את חלומו הקשה והרב היה פותר לו את החלום באופן חיובי) ואומרת: "החלומות שואו ידברו".

השלב השני: מחלתה של רוזה והתרחקותו של קובה מעסקיו התפנית במציאות נמשכת זו היא מחלתה של רוזה, שמחייבת את קובה להכריע היכן היא נקודת הכובד של חייו. והוא מכריע לטובת ביתו. הוא מקצר את שעות עבודתו ומטפל ברוזה - "ואז החלו ימי האושר הקצרים. הכל נהר אל התכלית הגדולה, הוודאית, אל המיזוג השלם". אך דווקא השיבה הביתה והאושר הקצר

שהביאה עמה הם תחילת מותו של קובה. הוא מניח את עסקיו ושוקע בעולמו, שמוליך אותו באיזה דטרמיניזם (גורל קבוע מראש) פנימי אל מותו: "אט אט זרם השקט אל נקודת השפל אל אותם המסתרים, שמשם אין שבים". משפט זה, המחזיר אל משפט הפתיחה של הסיפור, מסמן את התהליך שקובה נתון בו. אם בראשיתו של הסיפור היה אפשר לחשוב שהתנועה האיטית מובילה את קובה למעשה של חיים, לנישואיו, עתה מסתבר שעיקרה של התנועה היא אל נקודת השפל, המוליכה אל אמת נפשית שאין ממנה מוצא של חיים. מהם אותם מסתרים ובאילו עולמות נתון קובה – זאת, כאמור, אין הסיפור מוסר בבת אחת. אלה נחשפים לקורא בקצב שבו הם נחשפים לקובה עצמו, תוך השהיה ובדרכים עקיפות.

הביטוי הראשון להידרדרותו ניכר בחייו העסקיים. כאמור, הוא מאבד בהם עניין עד שמניח אותם לחלוטין, וכשבאים שותפיו להתייעץ עמו מסתבר "כי זריזותו נתעלמה בו, והוא שרוי בעולמות אחרים...". המספר קושר בין אבדן כושרו העסקי לבין המצב הנפשי שהוא נתון בו: "אבל כוח ההחלטה ניטל ממנו, ואולי כוח אחר. הוא נשאר שבוי בידי הרהוריו, שהיו גואים ועולים בזרם". המספר אינו מבהיר מהו אותו כוח שניטל ממנו ומה תוכנם של הרהוריו, אולם בתארו אותם בלשון מטפורית כמים שגואים ועולים בזרם, הוא מתקרב לחוויה שקובה נתון בה. מי החידלון בהם טובע קובה, או מטביע עצמו, הם המחשה להתמדה של תהליך ההידרדרות ולא-יכולתו להתמודד אתו. בשלב זה קובה אינו מודע למתחולל בתוכו, הוא רק נתון באיזו הצפה שהולכת וגוברת. מטפוריקת המים נקשרת למשפט הפותח את הסיפור ולמשפט המשמש לו הד שנידונו לעיל, ומשמעותה נעשית ברורה יותר - תנועת המים המטפורית היא כתנועתו ההכרחית והידועה מראש של חוק טבע.

כאמור, בימי מחלתה של רוזה קובה מטפל בה וחש אושר גדול, אבל מסתבר שמחלתה של רוזה היא רק מעין זרז (טריגר) להידרדרותו של קובה. אבל עד מהרה רוזה שבה לאיתנה, ועל פי ההיגיון היה קובה צריך לחזור לעסקיו, ואולם קובה כבר מצוי בעיצומו של תהליך ההידרדרות, וההימצאות בבית שוב אינה נובעת מן הצורך לטפל ברוזה, אלא מאובדן כוח החיות של קובה.

גם בחלק הזה של התהליך רוזה נוהגת במעין פסיביות, מקבלת עליה את התנהגותו של קובה, ואם היא תמהה על שאינו יוצא לעבודה היא רק רומזת לו על כך ומקבלת ללא ויכוח את הסבריו כאילו זו עונה מתה בעסקים. גם בשלב זה פוקדים את רוזה חלומות, ושוב אין אנו יודעים את תוכנם, ורק יודעים שרוזה אינה מספרת אותם לאיש (כמובן לא לקובה) מחשש שמא יצחקו לה. אל התמונה חודרות עתה נפשות פועלות משניות – הקרובות. הן באות לבקר את רוזה ובמעין טקס מדברות על עסקי נשים והיריון. בלשונו המאופקת המספר אינו מפרש את הדברים עד הסוף אלא מרמז בלבד. הקרובות משמשות מעין מקהלה נשית, החושפת את האמת והמתריעה מפני הבאות. דמותן המוכללת מתוארת כאיזו עדת נשים עממית, פשוטה וגסה, המתערבת בחיי הזוג תוך עניין מפורש בעסקי נשים והיריון. כלומר הן עסוקות כנראה בשאלה מדוע רוזה אינה הרה. למן הופעתן הראשונה הן מפריעות לרוזה, וזאת משום שרוזה מתעלמת מכל עניין בעייתי בחיי הזוגיות שלה. בהמשך נראה שהן משערות שאין מרפא למחלתו של קובה, הן גם יאמרו לו בלי היסוס שעליו לשוב לעבודה, ולבסוף גם יסתכסכו עם רוזה, מבלי שהמספר יפרש את הרקע לסכסוך, אך תוך רמז לכך שחיי המשפחה של רוזה וקובה עקרים.

השלב השלישי: מחלתו של קובה השלב הבא בתנועה אל המוות הוא מחלה התוקפת את קובה. אי-מוגדרותה של המחלה, והעובדה שהוא אינו נרפא ממנה נראים ברצף הסיפורי כמחלה שדרכה משקף הגוף את מצבה של הנפש. המחלה נותנת בו סימני זקנה, שיבה זרקה בשערו, והחיוורון האריך את פניו. בהתחלה הרופא מאבחן שפעת, הצטננות, חולשה שלאחר הצטננות. אך הקרובות מעלות את ההשערה שאין מרפא למחלתו. הן לוחצות עליו לחזור לעבודה, ואילו רוזה אינה אומרת דבר. קובה חוזר ומבטיח שמיד כשיבריא ישוב לעבודה – אך אינו מבצע זאת. וחלומות תוקפים אותו. כמו רוזה, אף הוא אינו מספר את חלומותיו, אלא ברמו. הוא מספר לה שחלם על אמו, אך אינו מספר את כל החלום. כאן לראשונה מפורטים הרהוריו, שעוסקים ברוזה. הוא חושב על נערה צעירה זו שנישאה לו. פעם הוא אפילו שואל אותה אם היא עוד אוהבת אותו, ורוזה נפגעת עד עמקי נשמתה ובוכה. מן ההרהורים והדברים שהוא אומר בקול לרוזה הולך ונחשף התוכן הפנימי של חשבון הנפש שהוא עורך לעצמו.

בתחילה טורד אותו פער הגילים ביניהם. אחר כך עולה מדבריו ביקורת עצמית על שנישא שנית לאחר שהתאלמן: "...ואם נגזרה עליו הבדידות חייב לשאתה, ואם נתאלמן חייב לשאת אלמנות...". ולבסוף "...היה חוזר ואומר, כאילו מדבר באיזו כללות, כי קיימת אחריות ואדם אינו רשאי להשכיח את הכול ולהתחיל מחדש". אמירתו הכללית של קובה חושפת מפורשות את האמת שבה הוא מחזיק, שעל-פיה עצם נישואיו הם השכחה לא מוסרית של חייו הקודמים. אבל רוזה טוענת שחייבים לשכוח. העמדה הנמשכת וננקטת על ידי רוזה, ההשכחה וההדחקה אינה מאפשרת להם להתמודד במשותף עם מה שעומד ביניהם.

הרצף הסיפורי קושר קשר סיבתי סמוי בין גילוי הלב של קובה כלפי רוזה ודחייתה אותו לבין מחלתו: "רוזה הייתה משיבה כנגדו ואומרת, כי חייבים לשכוח. לאחר מכן אירעה איזו החמרה קלה במצבו". נראה אפוא כי ניסיונה הנואש של רוזה להשכיח את העבר כדי להקל עליו גורם דווקא להחמרת המחלה. במהלך המחלה יש תקופות של הקלה, אשר בהן הקשר ביניהם הוא כמו אידילי, ועיקרו איזו זרימה איטית ושקטה המכסה, כמו בימי נישואיהם הראשונים, על נתק הולך וגדל. נתק זה סופו פרידה, שקובה כבר מודע לה ומכין עצמו לקראתה ורוזה מתעלמת ממנה:

"ממעטים היו בדיבור, ובלילות היה אופל דק חוצה בין מיטותיהם, ובבוקר, משנמשו העיניים מתוך השינה, הייתה אומרת: 'אני הולכת להכין לך כוס קפה'. וקובה היה משיב: 'כוס קפה'. כה המשיכו החיים לזרום באיטיות משהה, כשהם מטעימים אותו את טעמה החרף של הפרידה".

בתקופת המחלה גם תוכפים חלומותיו של קובה, והפעם גם טורח המספר לחשוף מעט יותר פרטים על החלומות: "חלומות תקיפים היו באים ופוקדים עליו לצאת לעבודה. ופעם פקדו עליו להניח את רוזה. הדבר נעשה במעמד אכזר, ליד שני רבנים מזוקנים, שהזכירו לו את חובותיו ואמרו לו שהוא למעשה עגון, ואינו רשאי לשאת אישה. כל המשפחה נכחה שם." מן החלומות האלה עולה באופן מפורש ובוטה רגש האשם של קובה. לא די שהעז לבנות לעצמו חיים חדשים, אלה שבעצם אין עדות מפורשת למותה של אישתו הקודמת, ולכן אין הוא רשאי כלל לשאת אישה על פניה. קובה אינו מספר לרוזה על החלומות האלה. הסודות ביניהם הולכים ונערמים. רק בשלב זה בסיפור חושף המספר בפני הקוראים את העובדה שהיו לקובה אישה ובת בת אחת עשרה. ומיד טורח הוא לומר שקובה לא העלים עובדה זאת מרוזה וסיפר לה על כך לפני שנישאו. ואולם המיקום של חשיפת העובדה הזאת קרוב לסיום הסיפור מתאים לתהליך הנפשי שעובר על קובה: ההדחקות וההשכחות עולות עתה על פני השטח, והוא קרוב מאוד להכרעה.

החלומות, כאמור, חושפים את רגש האשם של קובה על שנישא בשנית. אבל נוסף על כך הוא סובל גם מרגש אשם ביחס לרוזה: הוא לקח לו אישה צעירה כל כך הזקוקה למשענת, לתמיכה, ואילו הוא במצבו הנפשי הרעוע אינו אלא משענת קנה רצוף. הוא מרגיש שהוא נוטה למות, אבל אינו יכול להרשות לעצמו להשאיר את רוזה לבד: "איני רשאי להשאיר את רוזה. היא הופקדה בידיי. אני חייב לשמור עליה". ייתכן גם שיש לו רגש אשם כלפיה על שלא אפשר לה להרות, משום שלא נהג בה כאיש באשתו. הרמזים לכך ניתנים על-ידי המספר מתחילת חייהם המשותפים, עת קובה היה ישן בפרוזדור ועד לסופם באותו אופל דק החוצה בין מיטותיהם הנפרדות: "ובלילות היה אופל דק חוצה בין מיטותיהם". סביר להניח שזו גם הסיבה שבגללה רבה עם הקרובות. הן לא הניחו לה ולקובה, ולה לא היה כוח או רצון להתמודד עם הבעיה. כשקובה מעלה עתה את האפשרות שישוב לעבודה היא אומרת שלא תרשה לו, וכי מעתה והלאה עליהם להיות כל הזמן ביחד. כאילו היא מבחינה בכך שהם חיים בזמן שאול.

השלב הרביעי: היציאה לבית ההבראה ומותו של קובה קובה מחליט שהם יצאו לבית הבראה בימי הפסח. הימים הראשונים בבית ההבראה היו יפים. רוזה מוצאת עניין במשחקי הטניס, וקובה חש שעתה הוא יכול להניחה בעולם בלעדיו: "רוזה מצאה עניין במשחקי הטניס, יפים היו דילוגיה, יפה הייתה במשתקה. קובה היה יושב בכורסה ומסתכל. 'עתה' - היה אומר לעצמו - 'רשאי אני להסתלק'". רגע מותו מתואר כהכרעה מרצון, מתוך איזו משאלה בלתי אפשרית שמותו יהיה חלק ממעגל החיים: "רוצה היה שאיש לא יידע, שאיש לא יחוש בזה, שרוזה תמשיך במשחקי הטניס, והכול יתנהל כבלוב, כפריחה, ככמישה, באותה איטיות שאין חשים בה כמעט את המעברים. אבל דבר זה היה כנראה מן הנמנע". קובה השמיעה קריאה עם מותו – אך כשרוזה הגיעה היה כבר מאוחר מדי.

סיכום היחסים בין רוזה לקובה:

כפי שראינו אין ביניהם יחסים טבעיים של בעל ואישה. הם אוהבים זה את זה, רוזה אף מצהירה על כך מפורשות – כי מעולם לא אהבה איש מלבדו. אבל היחסים ביניהם עקרים. וניתן לומר שיותר משיש פה יחסי איש ואישה יש יש באהבתם מאפיינים של יחסי אב ובת. נראה שבאופן לא מודע זה מה ששניהם מבקשים בקשר הזה. מבחינתו של קובה ניתן אולי לומר שהוא מוצא ברוזה תחליף לבתו שנספתה. ואכן הוא דואג לה כדאגת אב לבתו: דואג לרווחתה החומרית, מטפל בה בדאגה יתרה כשהיא חולה וכו'. גם פער הגילים ביניהם מעיד על סוג כזה של יחסים, וכן ההימנעות (המרומזת) מקיום יחסי מין.

קשה יותר להבין את הסתפקותה של רוזה בקשר זה. ייתכן שגם היא מחפשת בו דמות של אב שחסרה לה, וייתכן שהיא נאחזת באהבה זו תוך שהיא מכסה על חוסר המוצא שיש ביחסים אלה ומבקשת להקפיא אותם בדמותם זו דווקא משום שהיא צעירה, ויש לה עוד תקווה שהיחסים יקבלו תפנית, ואולי היא לא ממש מודעת לעיוות שביחסים מעין אלה. יחסו של קובה אליה הוא דינמי ומפוכח יותר: הוא נע בין קוטב אחד, בלתי מודע, שבו ניתן להבין כי דפוס היחסים של אב ובת הקל עליו להצדיק בפני עצמו את התחדשות חייו - היא מעין תחליף לבתו שנספתה - לבין קוטב שני שבו הוא מבין כי אהבה זו מחייבת אותו להיפרד ממנה, כיוון שאין בכוחו לקיימה לפי דפוסים נורמליים. קוטב זה הוא המכריע, וכך אפוא ניתן להבין את פרדתו הסופית ממנה כפרידתו של אב שבתו בגרה והיא כבר יכולה להיות עצמאית ולחיות בלעדיו.

משמעות הכותרת

הקריאה בסיפור מעלה הרהורים על כותרתו. "סיפור אהבה" היא כותרת היוצרת ציפיות לסיפור שיש בו אהבה במובן הקונוונציונלי. ואילו הסיפור שלפנינו הוא סיפור שתחילתו כסיפור אהבה בין גבר מבוגר לאישה צעירה, היא רוצה בחיי אהבה אידיליים, ואילו הוא רוצה להדחיק את עברו הטרגי ולהתחיל חיים חדשים עם אישה צעירה, אבל מסתבר שהאהבה הזאת היא בלתי אפשרית משום שהעבר אינו נותן לו לשכוח אותו, והוא מחלחל אל תוך הווייתו תוך יצירת רגש אשם שהולך וגואה, עד שהוא מציף הכול, אינו מאפשר לו לחיות חיי אהבה נורמליים ומכשיל את נישואיו. ומאחר שקובה חש אחריות כלפי רוזה ואינו רואה בגירושין אופציה, הוא בעצם בוחר במוות כדי לשחרר את רוזה מאחיזתו ולאפשר לה לבנות את חייה מחדש. יש מידה של אירוניה דקה בבחירת הכותרת, כי למעשה בסיפור יש ניצחון המוות על האהבה. לגבי ניצול השואה שאיבד את משפחתו האהבה אפשרית רק ברגע של הסחת הדעת, רק מתוך שכחה והדחקה של החיים הקודמים. וכיוון שזה נתפס כמעשה לא מוסרי – אין מוצא, אלא המוות.